

KATOLICY PATRZĄ NA ZAGŁADĘ

autor: Grzegorz Siwor

Słowa kluczowe ▶ antysemityzm ▶ mechanizm dyskryminacji mniejszości narodowych i wyznaniowych ▶ postawy katolików wobec Zagłady Żydów ▶ Rada Pomocy Żydom „Żegota”

Grupa docelowa:

młodzież w wieku 13-16 lat

Czas trwania warsztatu:

90 minut

Wielkość grupy:

30 osób (maksymalnie)

Opis:

Podczas warsztatu uczestnicy analizują reakcje intelektualistów katolickich Zofii Kossak i Władysława Bartoszewskiego na eksterminację Żydów. Na podstawie napisanych przez obu działaczy artykułów (*Protest! Zofii Kossak, Polacy z pomocą Żydom (1939-1944)* Władysława Bartoszewskiego) uczestnicy będą szukać różnic pomiędzy ich postawami oraz zrekonstruują ich motywacje, gdy w 1942 roku zawiązali Radę Pomocy Żydom „Żegota”. W czasie warsztatu uczestnicy doskonalą umiejętność analizy tekstu publicystycznego i dokumentu historycznego oraz przeprowadzają dyskusję nad kondycją człowieka w obliczu sytuacji ekstremalnych.

Punkty z podstawy programowej:

JĘZYK POLSKI

- ▶ uczeń wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu
- ▶ uczeń odróżnia informacje o faktach od opinii
- ▶ uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją
- ▶ uczeń dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

- ▶ uczeń wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania
- ▶ uczeń wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”), i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji
- ▶ uczeń przedstawia cechy dobrego obywatela; odwołując się do historycznych i współczesnych postaci, wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich
- ▶ uczeń uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą

ETYKA

Uczeń potrafi omówić zagadnienia:

- ▶ człowiek jako osoba; natura i godność człowieka
- ▶ człowiek wobec wartości; człowiek wobec cierpienia i śmierci
- ▶ wskazania moralne w religii chrześcijańskiej; normy społeczne wynikające z nauki społecznej Kościoła

Materiały:

- ▶ Wirtualna wystawa *Z narażeniem życia. Polacy ratujący Żydów podczas Zagłady* (Załącznik 1).
- ▶ Ulotka z odezwą *Protest! Zofii Kossak*, zbiory Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN (Załącznik 2).
- ▶ Bartoszewski W., *Polacy z pomocą Żydom (1939-1944)*, [w:] *Ten jest z ojczyzny mojej*, red. W. Bartoszewski, Z. Lewinówna, Warszawa 2007, pierwsza publikacja w wersji ocenzonej; „Tygodnik Powszechny”, nr 12, 24.03.1963 (Załącznik 3).

Przebieg warsztatu:

1. Uczniowie zapoznają się z wystawą *Z narażeniem życia. Polacy ratujący Żydów podczas Zagłady* (Załącznik 1). Szczególnie uważnie czytają części *Twarzą w twarz*, *Chrześcijańska powinność*, *Rada Pomocy Żydom „Żegota”* odnoszące się do pomocy udzielanej przez chrześcijan oraz „Żegoty” i jej działaczy Zofii Kossak i Władysława Bartoszewskiego (15 minut).
2. Praca w grupach – analiza *Protestu!* Zofii Kossak. Każda z grup otrzyma kartę pracy, wydruk odezwy *Protest!* (Załącznik 2). Uczniowie analizują tekst i wypełniają kartę pracy. Podczas prezentacji odpowiedzi prowadzący warsztat musi zwrócić szczególną uwagę na obecność w odezwie treści antysemickich, które stoją w sprzeczności z wymową całości tekstu (25 minut).
3. Praca w grupach - analiza tekstu Władysława Bartoszewskiego *Polacy z pomocą Żydom (1939-1944)*. Każda z grup otrzyma kartę pracy, tekst artykułu Bartoszewskiego wraz z reprodukcją artykułu, który ukazał się w „Tygodniku Powszechnym” z zaznaczonymi ingerencjami cenzury (Załącznik 3). Wyniki pracy prezentowane są na forum klasy, co daje możliwość ich porównania i ewentualnego skorygowania (25 minut).
4. Uczniowie nadal pracując w grupach, przygotowują krótką pisemną wypowiedź na temat: „Zaproponuj, jak uhonorować osobę, która podczas wojny z narażeniem życia ratowała Żydów” (25 minut).
5. Prezentacja wypowiedzi kończy warsztat.

Pomocne! Biogramy bohaterów warsztatu

▸ ZOFIA KOSSAK (1889-1968)

Pisarka, założycielka konspiracyjnej katolickiej organizacji Front Odrodzenia Polski, przed wojną znana z antysemickich poglądów. Autorka odezwy *Protest!*, w której wezwała Polaków do potępienia zbrodni dokonywanej na Żydach, założycielka (wraz z Wandą Krahełską-Filipowiczową) Tymczasowego Komitetu Pomocy Żydom, który 4 grudnia 1942 roku przekształcono w Radę Pomocy Żydom „Żegota”. Więźniarka KL Auschwitz.

Przeczytaj też notę biograficzną na portalu Muzeum POLIN [www.sprawiedliwi.org.pl](http://www.sprawiedliwi.org.pl/pl/family/422,kossak-zofia/article=996%2Cwiecej-o-zofii-kossak):
<http://www.sprawiedliwi.org.pl/pl/family/422,kossak-zofia/article=996%2Cwiecej-o-zofii-kossak>

▸ WŁADYSŁAW BARTOSZEWSKI (1922-2015)

Historyk, pisarz, polityk, dyplomata, działacz społeczny, w czasie okupacji członek Frontu Odrodzenia Polski. W latach 1943-1944 zastępca kierownika Referatu Żydowskiego Delegatury Rządu RP na kraj, członek Tymczasowego Komitetu Pomocy Żydom i Rady Pomocy Żydom „Żegota”, redaktor gazet konspiracyjnych, członek Armii Krajowej, więzień KL Auschwitz. W PRL aktywny działacz opozycji. W wolnej Polsce – senator i dwukrotnie minister spraw zagranicznych RP.

Przeczytaj też notę biograficzną na portalu Muzeum POLIN www.sprawiedliwi.org.pl:
<http://www.sprawiedliwi.org.pl/pl/family/779,bartoszewski-wladyslaw/>

Zofia Kossak, *Protest!*

1. Nazwij wydarzenia, których dotyczy odezwa autorstwa Zofii Kossak.
2. Rozpoznaj powody, które skłoniły autorkę do napisania i opublikowania odezwy.
3. Rozpoznaj, do kogo *Protest!* jest adresowany.
4. Rozważ, jakie cele chciała osiągnąć autorka *Protestu!*
5. Podziel tekst na 4 części nadając poszczególnym fragmentom tytuły: Obraz Zagłady, Obojętność i milczenie świata, Katolik wobec Zagłady, Polak wobec Zagłady.
6. Rozważ, dlaczego opis zagłady warszawskiego getta zajmuje najwięcej miejsca w całym tekście.
7. Wskaż fragmenty zawierające ocenę moralną milczenia świata wobec Zagłady.
8. Wskaż fragmenty zawierające ocenę moralną milczenia Polaków wobec Zagłady.
9. Wskaż w tekście fragment zawierający treści antysemickie – niechętnie Żydom.
10. Rozważ, czy są one do pogodzenia z katolicyzmem i patriotyzmem autorki *Protestu!*

Władysław Bartoszewski, *Polacy z pomocą Żydom 1939-1944*

- 1.** Podaj rok publikacji i nazwę czasopisma, w którym ukazał się apel.
- 2.** Wyjaśnij, o co apeluje do czytelników Władysław Bartoszewski w swoim tekście.
- 3.** Wskaż wymienione w apelu wydarzenia historyczne związane z Zagładą.
- 4.** Wskaż wymienione w tekście wydarzenia historyczne związane z martyrologią Polaków pod okupacją hitlerowską.
- 5.** Sprecyzuj, o jakich oskarżeniach pod adresem Polaków wspomina Bartoszewski.
- 6.** Wymień przytoczone przez autora przykłady pomocy udzielanej przez Polaków Żydom.
- 7.** Na podstawie informacji zawartych w tekście wyjaśnij, czym była Rada Pomocy Żydom „Żegota”.
- 8.** Rozważ, dlaczego komunistyczna cenzura nie zgodziła się na publikację całości apelu Bartoszewskiego.